

18
M. G. H.
EN KORTT AFHANDLING
OM
MEDEL
AT
FÖREKOMMA
DUELLER,

MED PHILOSOPHISKA FACULTETENS BIFALL
UNDER

Hist. och Philos. Praët. PROFESSORENS,

**HERR MAG. JOHAN
BILMARKS**
INSEENDE,

Utgifven och försvarad

AF

CARL FREDRIC HOLM,

År 1776 den 13 April i ACAD. Öfre Låro-Sal.

P. w. t. F. m.

Å B O

Tryckt hos JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL,

REPORT OF THE

MEDICAL

DEPARTMENT

REPORT

OF THE

COMMISSIONERS OF THE

STATE OF NEW YORK

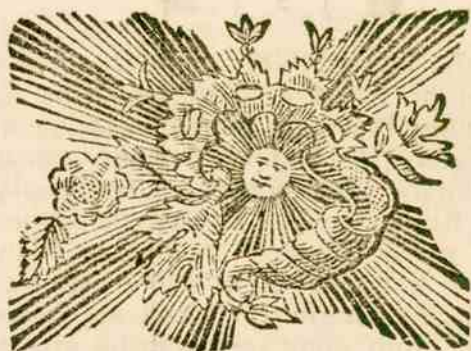
FOR THE YEAR 1881

ALBANY:

1882

PRINTED BY

THE STATE OF NEW YORK

I bland de otaliga fördomar, som värka på människo-
sinnen, är ingen mäktigare, än en falsk Heder. Dest
föremål må vara stort eller ringa, besittningen af
verlden, eller af en hvit Elephant, eller af et stycke
sten (*a*); så öfvervåldigar den ofta både förnuft och
människlighet; hvarken Gudomeliga eller Borgeliga La-
gar förmå hålla den samma tillbaka. Til des värknin-
gar höra *Dueller*. Denna slags Tapperheten, at för min-
sta oförrätt, för et förflugit ord, det må vara sant eller
osant, mörda sin nästa, ja ofta sin vän, var fordom al-
deles ofsedvanlig hos de uplystare folkslag, Greker och
Romare, ehuru mycket de ock vore intagne af hedern,
som länge hos dem var förtienstens enda belöning. Ej
allenast ibland deras Philosopher, utan ock ibland deras
tappreste Krigsmän, ansågs det för tekn til et svagt sin-
ne eller en slät upfostran, at ei kunna tåla en oförrätt.
Homeri Grekiske hieltar angripa hvarandra med skjälls-
ord, men aldrig med värjan, och *Themistocles* lät ohäm-
nad hota sig med käppslag (*b*). *Cæsar*, en af de åregiri-
gaste människor, som verlden sedt, han som grät af
harm, at vid Alexanders ålder ej hafva redan vunnit
Hans åra, höll til goda at i sin närvaro blifva kallad
A med

med de grofvaste öknamn (c), och *Cato*, som tog lifvet af sig sielf, för at slippa at förödmjuka sig för *Cæsar*, uptog med kallfinnighet, at man offentliggen spottade Honom i anslaget (d). Om ock någon utmanades til envige, så förlorade Han intet af sin heder, då Han afslög tilbudet. Romerske Fält-Herren *C. Marius* svarade en Tysk, som manto Honom ut, at, om Han ändtelliggen ville dö, så kunde Han gå och hänga sig (e). De Nordiske folkslagen deremot, Tyskar, Gjörlher och Scythier i allmänhet, som mera upodlade sin kropps, än sitt finnes förmögenheter, brukade ifrån äldsta tider at afgöra måstadeln af sina tvistemål med näfverätten. Danske Konungen *Frode* förordnade, at upkonmande tvistigheter skulle slitas genom Envige, och skulle den hafva förlorat sin sak, som antingen blef öfvervunnen, eller vek utom ringen, som var ritad på marken (f); men den som aldeles intet infant sig på valplatsen, blef förklarad för årelös och uteslängdes ifrån all Edgång och Vitnesmål. Detta rättegångs sättet var ock öfligt i Sverige (g), och blef af de Nordiske folkslag bragt i moden öfver större delen af Europa, som i femte och följande seclerne efter Christi födelse af dem öfverförmades. Ingen Nation ibland Mahometaner och Hedningar har funnits, som uppenbart öfvat och med lagar stadfäst en plågsed, inörrätt stridande emot des Religion. Det är imedlertid hvad de Christne hafva gjort i anseende til Dueller. Efter Longobardiske Lagarne, som gällde öfver en stor del af Europa i 7 de och följande seclerne, och voro af Keisarne stadfästade, voro de ei allenast ansedde som bevis, utan ock förordnade i allahanda mörka rättegångs mål, ånda til och med i anledning af alla skålls-ord (h). Gondeberga, Longobardiske Konungen Arioralds Gemål, bevilade år 633 sin

kyrk-

kyskhets åra igenom en fullmågtig i Duell (*i*). Det besynnerligaste är, at man härigenom afgjorde ei allenast *quaestiones facti*, utan ock *quaestiones juris*. Under Keisar Otto I. upkom en tvist imellan någre Prinsar i Tyskland, om, då äldsta sonen dött och lämnat barn efter sig, desse borde få ärfva tillika med sina Farbröder, hvilket somlige påstodo, andre åter bestridde. Keisaren förordnade i anledning häraf, vid Tyske Ständernes Sammankomst, en Duell, hvaruti de segrade, som voro af förra tankelättet, hvilket i följe häraf blef en Lag (*l*). De sedermera uprättade Riddare-Orden, gjorde Dueller ännu mera gängle. Den som dubbades til Riddare underrättades genom et slag, som Han bekom med svärd eller handen, at det var den sista skymf, som Han borde tåla ohämnad, och gjorde ed at aldrig afslå någon utmaning. Af desse Riddare Ordens Lagar upkom det som ännu kallas för *Point d'Honneur*. Man hölt för gement, at hos Domaren löka en rätt, den tappert folk borde skaffa sig själfst med udden af sin värja, och pligten at försvara sin heder blef så nödvändig, at alla andra skyldigheter måste gifva vika för den samma. Italienarne bragte först läran om Dueller i form af Vetenskap, under namn af *Scienza Cavalleresca*, som blifvit afhandlad af mer än femtio särskilde Scribenter. De hafva trodt sig bevisa, at Försynen ej kan underlåta, at genom undervärk så styra utgången af striden, at den oskyldige måste blifva segrande; at all personlig oförrätt kan med godt samvete hämnas genom dråp, men i synnerhet tilvitelse af osanning, så at ehuru groft ovet man säger någon, om Han svarar at det är osant, at man har oriktiga underrättelser, så är man vid sin heders förlust förbunden, at mana Honom ut på Duell (*m*). Och ehuruval orimligheten af desfa låror,

som i sig själf är tydelig för hvar och en som äger le-
digt bruk af sitt förnuft, desutom blifvit af flere öfver-
bevist, och deras utöfning genom Öfverhetens Lagar
under strängaste straff förbuden; så har dock denna
oseden, i synnerhet i Krigsståndet, ända intil våra tider
bibehållit sig vid hederligt bruk. I Frankrike äro Du-
eller förbudne vid lifsstraff, och dock skola ännu dage-
ligen i detta Konungarike femtio medborgare vara stad-
de emot femtio andre i Enviges kamp (n). Huru långt
denna galenskapen blifvit drifven, kan af följande e-
xempel aftagas. En Ängelsk Lord, fick en morgon i
Paris besök af en Fransysk Herre, som lät Honom för-
stå, at Han hade i sin förmåga, at göra Honom sig
högt förbunden, hvilket ändteligen gick derpå ut, at
han trodde, at han kunde uptäcka för Lorden den per-
sonens namn, som skuffade honom då han sist kom
ut ifrån Operan, men förr än han kunde yppa det, be-
gärte han, at Lorden ei ville neka honom den hedren,
at taga honom til Secundant. Ängelsmannen, för at
undvika at blifva dragen in i en så narraktig handel,
svarade honom, at han för sina tvänne nästa Dueller
gjordt aftal med et par sina besynnerliga vänner, hvar-
på den andra straxt tog sitt afsked, i hopp, sade han,
at Lorden ei ville illa uptaga, at han ei vidare befatta-
de sig med en sak, hvaraf han själf ei kunde vänta sig
någon fördel (o). I Sverige äro ei eller Dueller aldeles
ovanlige Phenomenener. Man vil derföre meddela några
tankar om sättet at förekomma dem.

- (a) Konungarne af östra Indiska Halfön hafva fördt de blodigaste
krig fins emellan, för at äga en hvit Elephant och en rubin af
lillfingerets storlek. Se, *Histor. univ. Angloise. T. XIX: f. 233 och*
Hist. Gen. des Voyag. T. XXXIII: f. 174. (b). (c) *Plutar-*
chus. (d) *Seneca de ira L. III. C. 38.* (e) *Frontinus de strata-*
gemat. L. IV, C. VII. (f) *SAXO GRAMMAT. L. IV. p. 86.* (g)

DALINS *Sv. Hist.* T. I. C. 10 §- och LAGERBRINGS *d:o I- d. II. C.* 10 och 11 §- (*h*) *MAFFEI della Scienza Cavalleresca*, hvaraf utdrag finnes i *Alt. Erud. Lips. suppl. T. VI.* 255 och följ. (*i*) *Paul Varnefrid. de gestis Longob.* L. IV. C. 49 (*l*). *Vitichind. Annal L.* II. p. 18 (*m*). *Maffei l. c.* och *Essai sur la Chevalerie par Jarvis* i *die Tonen af varietés littér.* s. 326 och följ. *De Canges Glossar* vid ordet *Duellum* (*n*). *Inst. Pol. par le Bar. de BIELFELD* T. I. p. 62 (*o*). *The Spectator Vol. II* N:o 99.

§. 1.

Dueller äro af flere slag, och kunna äfven ibland åtminstone å ena sidan vara tillåtelige. (*a*). Här förstår man egentligen dem, som ske för at försvara ens heder i anledning af någon liden skymf eller oförrätt. Man vil ei gå in i en onödigt undersökning, huruvida desse i det naturliga tillståndet kunna i vissa fall vara rättmätige eller icke. Men i Borgeliga Samhållen, der det tillkommer Öfverheten at försvara oss, då ingen tryckande nöd förhanden är, böra de alltid anses för oloflige. För människjor, som kunna fatta skäl, är det ock lätt, at visa sådane Duellers orimelighet och ogrunden af den tankan, at deras heder lider, som emottager en oförrätt ohämnad. De måste finna, hvad af andra redan blifvit erindradt, at den sanna hedren ei har sitt låte i människjors såfånga omdömen, utan i hvars och ens hjärta, och at den ej kan förloras deraf, at en annan är otidig, ei heller försvaras igenom slagsmål, utan igenom en ostraffelig lefnad: at osanning ej kan blifva sanning derigenom, at den förfäktas med värja eller pistoler: at den som förfördelat en annan genom en falsk beskyllning, eller som haft den nedrigheten at yppa en hemlighet, som honom blifvit anförtrodd, lägger et nytt brott til det första, då han emottager en utmaning och angriper dens lif, som han oförrättat: at en med-

borgare är skyldig sitt lif åt Fäderneslandet, och ei har rättighet, at förfara dermed utom Lagarnas tillstånd, ännu mindre emot deras uttryckeliga förbud.

Större delen af de oförrätter, som plåga gifva anledning til Dueller, äro ei heller af den beskaffenheten, at deras ofog kan visas genom en Enviges kamp, ehuru den ock utfaller. En narr kan med et stick eller skott dråpa den förnuftigaste människia i världen. Man afstår sig ei den skamfläcken, at vara en bedragare, en gemen människia, för det man mördar den som beskyldt en derföre. Tvårtom är det utrönt, at måsta delen af dem, som äro så rådde om sin förmenas heder och så färdige at mana ut folk på Duell, äro gemenligen nedrige personer, som härigenom söka at förekomma, at man ej må våga uppenbart visa det föragt man hyser för dem. Ofta händer ock, at et tilmåle, som skulle fallit af sig själt, om man föraktat det, vinner styrka derigenom at det beifras (*b*). Förebräelse af feghet kan ej heller genom en duell vederläggas. Årsakenheten visar, at mången, som är tapper at föra varjan när ej påtränges, är deremot den störste Poltron, när det gäller att utmärka sitt mod i Fäderneslandets tjänst, at i krigstider försöka något farligt anslag til dess nytta, eller i fredstider försvara dess fördelar emot en mågtig Medborgares ilgrep; eller när det kommer an på, at förfäktas sina egna eller sina vänner rättigheter, och ådaga lägga det föragt han hyser för andras laster. Man gifver vid sådana tilfällen långt säkrare bevis af sitt mod, än igenom dueller (*c*). Då nederlaget är dess skamligare, ju svagare fienden är, månne det ej är prof af större feghet, at frukta för en förebräelse, än at frukta för döden? Åtminstone kan det ej antes för bevis af mod, at låta sig öfvervinnas af sin otålighet. En Romersk

mersk Skald (*d*). utlåter sig således: *Minuti semper & infirmi est animi exiguique voluptas Ultio continuo sic collige, quod vindicta Nemo magis gaudet quam femina.*

- (a) Se Grotius de J. B. & P. L. II. C. I. §. 15. (b) Convicia spre-
ta exolebant; si irascere agnita videntur, Tacitus annal. IV. 34.
(c) Jämf. Systeme de Phil. Mor. par Hutcheson T. II. C. 7. § 6.
(d) Juvenalis sat XIII. v. 189 och följ.

§. II.

Desse emot Dueller anförde skjäl, hvartil det an-
nars vore lätt at lägga flere, låra måstadels vara tillräc-
kelige, at förebygga dem ibland de människor, som lå-
ta förnuftet råda för sina gärningar. Den Christna lå-
ran gifver ännu kraftigare motiver at undfly Dueller.
Men det återstår imedlertid en svårighet, nemligen at
utrota denna ofeden äfven ibland dem, som ei lämna
förnuft och Religion vidare inrymme hos sig, än Modet
tillåter. Detta ändamålet står ej at vinna utan igenom
vissa lagar.

§. III.

Framför allt måste tagas i agt, at ej Lagarne äro
nog ofullkomlige, för at ei gifva oss tilbörlig handråk-
ning emot all slags skymf, som skadar vår heder; så at
det synes, som en duell voro enda medlet at afväja oss
en sådan oförrätt, hvilken dock ofta är oss oändeligen
känbarare, än intrång i vår egendom, som ej allenast
Borgeliga Lagarne taga i beskydd, utan ock vid vissa
tilfällen kan försvaras med våldsvärkarens lifsfara. Det-
ta skulle gifva et nog skenbart skäl at rättfärdiga duel-
ler, och de stadgar, som deremot göras, skulle få an-
seende af orättvisa. Om det ibland annat hände, at ens
afslag,

afslag, at gripa til detta försvars medlet, gaf större vigt åt förtälet, upmuntrade andra at öfverhopa honom med nya oförrätter, samt föranlåt allmänheten at anse honom för en förlagd och föraktelig människa och des likar at uttränga honom ur sitt gemenskap, och tvinga honom at nedlägga en tjänst, som kanske gjorde hela hans utkomst; så skulle äfven den, som annars haft nog sinnes styrka, at kufva sin hämndgirighet, dock i detta fallet hafva svårt för at icke våga sitt lif, för at försvara sin heder; hvartil äfven mången kunde anse sig stadd i en moralisk förpligtelse. Likasom det ei tillåtes en medborgare, at med våld återtaga sin egendom ur en orättmätig innehafvares hand, derför at Öfverheten kan skaffa honom rätt; så bör ock Öfverheten, för at hindra det en enskild person ej må gripa til vapen emot den som skymfat honom, nödvändigt så laga, at hans tålmod och laglydnad ei ländar honom til vanfrågad ocb förfång (a).

(v) Jämför Hutchefon l. c. och le Droit des Gens par Vattel T. I: s. 71.

§. IV.

Til förekommande af Dueller föreslår Hobbefius (a), at låta alla Ståndspersoner som äro berättigade at bära värja, afsläga ed, at ei utmana någon på Duell, ei heller emottaga någon utmaning. Detta skulle väl ej vara utan all nytta; emedan det åtminstone kunde gifva den utmante, som annars hade afsky för Duell, ett nytt skäl at afslå den; men det vore dock ej tillräckligt. Den som förnuft och Religion ej kunna binda, lärar och intet låta binda sig af en ed. Mången skulle håldre vilja vara menedare än heta Poltron; och påföljden häraf torde blott lifva den, at edgångens värde skulle

skulle förringas. At härvid göra skilnad imellan den angripne och angriparen, så at den förre skulle slippa aldeles ostraffad, när det befinnes, at han värdeligen blifvit angrepen til sin heder, men den senare deremot straffas utan nåd, som VATTEL (b) håller för tjenligt, skulle gifva anledning til flere missbruk. Om Duell i något fall vore tillåten, så skulle det snart ibland många människor anses för vanhedrande, at vid minsta stötande ord eller åtbörd icke genast gripa til gevär, för at söka satisfaction derföre. Desfutom vore det obilligt, då det sattes, at Lagarne gifva den oförrättade all skäligh upprättelse, och orimeligt, i det Lagen skulle gifva en rättighet som ej kunde utöfvas, utan att medföra lagbrott.

(a) i des *Leviathan C.* 30 p. 160 (b) l. c.

§. V.

Såsom allmänna anledningen til Dueller är, at sätta sin förmenta heder i säkerhet, så följer at de måste förekommas, om det så lagas, att detta ändamål igenom en Duell intet kan vinnas, utan at man tvärtom derigenom tillskyndar sig värdelig skam och vanheder. Döds straffet är ej tillräckeligt, at återhålla människor, som göra sig en ära af at förakta döden. Desutan gör man sig hopp at undslippa et straff, som är alt för strängt. Wreden och hämndgirigheten kan föranlåta mången, at förakta et lif, som Han annars ej med heder kan behålla; men om han föreställer sig, at intet kunna undgå en vanhederlig död af sin motståndares hand, utan för at ådraga sig skam och verdens förakt, såsom oundvikliga påföljder af sin öfverilning; så är det nästan omöjligt at han icke skulle styra den samme. Det säkra-

ste medlet att utrota denna barbariska seden, är således, at förklara Duellanter för årelöse, eller åtminstone för ovärdige, at bära värja och förestå sådana fysflor, som denna rättigheten medföljer, hvartil blott i den händelsen dödsstraff borde komma, om någon af de stridande blifvit dräpen. Denna författning, noga handhafd, torde vara tillräckelig at upnä åndamålet; men det skulle ännu fåkrare vinnas, om härjemte förordnades, at (a) bägge de brottslige Parternes lösa och förvärfvade ägendom skulle tilfalla den, som angaf och beviste et sådant lagbrott, och deras arfvejord, om någon förhanden voro, i fall inter dråp skedt, straxt inrymmas at hvars och ans laglige arfvingar, aldeles på sätt som voro de med döden atgångne; men om endera blifvit mördad, hel och hållen tildömas den mördades arfvingar. Och at betaga de brottslige alt hopp at undslippa lagens strånghet, skulle det ej vara otjenligt, om Lagstiftaren i denna händelsen aflade sig rättigheten, at göra nåd.

- (a) Jämf. Engelske äskådarens Edikt emot Dueller, som tillskrifves Fransyske K. Pharamund T. c. N. 97.

